

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1785

Vragen van het lid **Westerveld** (GroenLinks) aan de Minister voor Langdurige Zorg en Sport en de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over *huishoudelijke hulp* (ingezonden 7 februari 2023).

Antwoord van Minister **Van Gennip** (Sociale Zaken en Werkgelegenheid) (ontvangen 8 maart 2023).

Vraag 1

Kent u de artikelen «Snelle oplossing huishoudelijke hulp lijkt ver weg» en «Laura heeft PTSS en kan haar huis niet schoonhouden»?^{1, 2}

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Is er een landelijk beeld van de stijging van de vraag naar huishoudelijke hulp en van de wachtlijsten? Zo ja, kunt u hiervan een overzicht geven of een schatting maken?

Antwoord 2

De vierde meting van de monitor abonnementstarief Wmo 2015, die op 13 oktober 2022 naar de Tweede Kamer is gestuurd,³ maakt de ontwikkeling van het aantal cliënten dat gebruik maakt van huishoudelijke hulp inzichtelijk die sinds de invoering (per 2019) van het abonnementstarief voor Wmo-voorzieningen heeft plaatsgevonden. Hieruit blijkt dat het aantal cliënten met huishoudelijke hulp tot en met 2021 is toegenomen van circa 390.000 cliënten in 2018 naar circa 510.000 cliënten in 2021, een toename van circa 30%. Deze groei wordt deels verklaard door de invoering van het abonnementstarief, maar deels ook door andere ontwikkelingen, zoals demografische groei en daarmee gepaarde dubbele vergrijzing. Er bestaat geen landelijk beeld van wachtlijsten voor huishoudelijke hulp.

¹ AD, 12 januari 2023, «Snelle oplossing voor groot tekort aan huishoudelijk hulp lijkt ver weg: «Experts waarschuwen hier al voor»» (<https://www.ad.nl/utrecht/snelle-oplossing-voor-groot-tekort-aan-huishoudelijke-hulp-lijkt-ver-weg-experts-waarschuwen-hier-al-voor~ac038ad8/>).

² AD, 10 januari 2023, «Laura heeft PTSS en kan haar huis niet schoonhouden: «Huishoudelijke hulp kan nog wel jaar duren»» (<https://www.ad.nl/utrecht/laura-heeft-ptss-en-kan-haar-huis-niet-schoonhouden-huishoudelijke-hulp-kan-nog-wel-jaar-duren~ac69369a/>).

³ Kamerstuk 29 538, nr. 345.

Vraag 3

Is bekend hoe vaak niet wordt voldaan aan de norm voor zes weken na het indienen van de aanvraag?

Antwoord 3

Nee, dat is mij niet bekend.

Vraag 4

Kunt u aangeven wat er concreet is gedaan met eerdere signalen die zijn afgegeven door gemeenten over de tekorten?

Antwoord 4

Uit de meerjarige monitoring van de effecten van het abonnementstarief in de Wmo 2015 is duidelijk geworden dat de invoering van het abonnementstarief heeft geleid tot een forse groei van het aantal mensen dat huishoudelijke hulp ontvangt in het kader van de Wmo 2015, waarbij de procentuele groei onder mensen met een midden- of hoger inkomen het sterkst is.⁴ Dit draagt er aan bij dat de toegankelijkheid van Wmo-voorzieningen – en meer specifiek van de huishoudelijke hulp – onder druk komt te staan.

Op basis van de meerjarige monitoring van de effecten van het abonnementstarief is in het kader van het Integraal Zorgakkoord (IZA) geraamd in welke mate de kosten⁵ van het abonnementstarief voor gemeenten in de structurele situatie groter zullen zijn dan waar bij de invoering van werd uitgegaan. Dit bedrag is geraamd op € 110 miljoen. In het Integraal Zorgakkoord (IZA) is daarom afgesproken dat per 2025 structureel € 110 miljoen extra financiële ruimte voor gemeenten zal worden gecreëerd, om zodoende de (financiële) druk op gemeenten t.a.v. het gebruik van Wmo-voorzieningen te verminderen.

Naar aanleiding van het beeld dat uit de meerjarige monitoring van de effecten van het abonnementstarief naar voren is gekomen, werkt het kabinet ook aan de invoering van een nieuwe, passende eigen bijdrage voor hulp bij het huishouden, die rekening houdt met de financiële draagkracht van burgers. Deze eigen bijdrage helpt naar verwachting om de aanzuigende werking en druk op de voorziening huishoudelijke hulp te verlagen. Hierover heb ik de Tweede Kamer op 4 november 2022 geïnformeerd.⁶

Vraag 5

Zijn er concrete plannen om de tekorten tegen te gaan totdat het nieuwe wetsvoorstel in 2025 in werking is getreden? Wat kunt u doen om te zorgen dat meer mensen in de huishoudelijke hulp gaan werken?

Antwoord 5

Gemeenten zijn in het kader van de Wmo 2015 verantwoordelijk voor het leveren van huishoudelijke hulp aan hen die dat nodig hebben en daar niet zelf (met behulp van hun netwerk) in kunnen voorzien. Gemeenten formuleren binnen hun eigen beleidsruimte dan ook beleid om de tekorten zo veel mogelijk tegen te gaan. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het wijkgericht werven van personeel, het inzetten van leerlingen van de vakschool, maar ook het kritisch herbezielen van het aantal uren huishoudelijke hulp in de beschikking, waarbij (opnieuw) gekeken wordt of dit aantal passend is bij de situatie van de cliënt. Verder doen gemeenten soms een appel op burgers om, indien zij daar (financieel) toe in staat zijn, particuliere hulp in te schakelen.

Gemeenten doen dit in de context van een – in historisch perspectief – krappe arbeidsmarkt. Krapte doet zich voor in bijna alle sectoren en beroepsgroepen binnen de economie, ook op het terrein van zorg en ondersteuning. Het Ministerie van VWS werkt samen met verschillende partijen (onder andere met sociale partners, het onderwijs en inkoopers van zorg en ondersteuning) via het programma Toekomstbestendige arbeidsmarkt Zorg en Welzijn (TAZ) aan de uitdagingen die deze krappe arbeidsmarkt met zich meebrengen. Het

⁴ Kamerstuk 29 538, nr. 345.

⁵ Dit betreft de extra uitgaven van gemeenten aan de betreffende Wmo-voorzieningen (voor zover toe te schrijven aan de invoering van het abonnementstarief) plus de gedeerde inkomsten uit eigen bijdragen.

⁶ Kamerstuk 29 538, nr. 346.

doel van het programma is voldoende ruimte creëren voor:⁷ innovatieve werkvormen en technieken,⁸ voor het behoud van medewerkers en⁹ voor leren en ontwikkelen, zodat de sector zorg en welzijn een fijne sector is om in te (blijven) werken.

Vraag 6

Verwacht u dat het nieuwe wetsvoorstel de tekorten tegengaat? Zo ja, wat is de onderbouwing hieronder? Wat zijn de te verwachten effecten op de tekorten?

Antwoord 6

Het wetsvoorstel voor de invoering van een passende eigen bijdrage voor huishoudelijke hulp zal naar verwachting een dempend effect hebben op de vraag naar de Wmo-voorziening huishoudelijke hulp. De verwachting is dat door invoering van het wetsvoorstel structureel circa 30.000 minder cliënten een beroep zullen doen op de Wmo-voorziening huishoudelijke hulp. Deze verwachting is mede gebaseerd op de gedragseffecten die in de monitor abonnementsstarief zijn waargenomen na de invoering van het abonnementsstarief. Dit leidt – geabstraheerd van andere ontwikkelingen – tot een daling van circa 6% van het aantal cliënten huishoudelijke hulp binnen de Wmo. Dit heeft naar verwachting een dempend effect op de wachttijden. In hoeverre dit volstaat om wachttijden weg te werken is onzeker, omdat de omvang van de wachttijden op landelijk niveau onbekend is en omdat aan wachttijden een complex van oorzaken ten grondslag kan liggen, waarbij zowel vraagfactoren (zoals de aanzuigende werking van het abonnementsstarief) als de aanbodfactoren (zoals personeelskrapte) een rol spelen.

Vraag 7

Komen er voor gemeenten meer mogelijkheden om mensen met een minimuminkomen beter te kunnen helpen, aangezien het voorstel nu is dat gemeenten alleen mensen met een inkomen vanaf 185 procent van het sociaal minimum een bijdrage van 19 euro per maand mogen vragen?

Antwoord 7

Het voorstel van het kabinet is niet om alleen mensen met een inkomen vanaf 185% van het sociaal minimum een bijdrage van 19 euro per maand te vragen voor de huishoudelijke hulp.

Het voorstel voor een passende eigen bijdrage huishoudelijke hulp¹⁰ (met beoogde invoeringsdatum 1/1/2025) houdt in dat cliënten huishoudelijke hulp met een (bijdrageplichtig) inkomen¹¹ van minder dan 185% van het sociaal minimum, een bedrag ter hoogte van het abonnementsstarief blijven betalen. Een inkomen van 185% van het sociaal minimum bedroeg voor een alleenstaande AOW-gerechtigde in 2021 circa € 30.000. Vanaf deze grens loopt de nieuwe passende eigen bijdrage geleidelijk op met het inkomen en vermogen.

De invoering van de nieuwe passende bijdrage huishoudelijke hulp houdt rekening met de financiële draagkracht van mensen en stimuleert zodoende dat mensen die zelf in hun behoefte aan huishoudelijke hulp kunnen voorzien dat ook doen, bijvoorbeeld via hun sociale netwerk of door zelf particulier een hulp in te schakelen. Dit is nodig om Wmo-voorzieningen als huishoudelijke hulp toegankelijk te houden voor iedereen, en bij uitstek voor die mensen die daarvoor op de Wmo 2015 zijn aangewezen.

⁷ AD, 12 januari 2023, «Snelle oplossing voor groot tekort aan huishoudelijk hulp lijkt ver weg: «Experts waarschuwen hier al voor»» (<https://www.ad.nl/utrecht/snelle-oplossing-voor-groot-tekort-aan-huishoudelijke-hulp-lijkt-ver-weg-experts-waarschuwen-hier-al-voor~ac038ad8/>).

⁸ AD, 10 januari 2023, «Laura heeft PTSS en kan haar huis niet schoonhouden: «Huishoudelijke hulp kan nog wel jaar duren»» (<https://www.ad.nl/utrecht/laura-heeft-ptss-en-kan-haar-huis-niet-schoonhouden-huishoudelijke-hulp-kan-nog-wel-jaar-duren~ac69369a/>).

⁹ AD, 10 januari 2023, «Laura heeft PTSS en kan haar huis niet schoonhouden: «Huishoudelijke hulp kan nog wel jaar duren»» (<https://www.ad.nl/utrecht/laura-heeft-ptss-en-kan-haar-huis-niet-schoonhouden-huishoudelijke-hulp-kan-nog-wel-jaar-duren~ac69369a/>).

¹⁰ Kamerstuk 29 538, nr. 346.

¹¹ Het bijdrageplichtig inkomen bestaat uit het verzamelinkomen en 4% vermogensinkomensbijtelling (VIB) over de rendementsgrondslag boven de vermogensgrens zoals vastgesteld in artikel 9.4, eerste lid, onderdeel c, van de Wet inkomstenbelasting 2001.

Vraag 8

Welke beleidsvrijheid en mogelijkheden hebben gemeenten om zelf te besluiten welke groepen urgentie krijgen bij hun aanvraag voor huishoudelijke hulp? Welke manieren zijn er om de mogelijkheden voor gemeenten uit te breiden?

Antwoord 8

Gemeenten hebben binnen bepaalde wettelijke grenzen de mogelijkheid om bepaalde groepen met urgentie te helpen. Daarbij is het relevant om onderscheid te maken tussen de volgende drie termijnen:

de termijn vanaf het moment van *melding* van een burger bij de gemeente tot aan het moment waarop het wettelijke *onderzoek* van de gemeente is afgerond naar wat passende maatschappelijke ondersteuning is voor de burger;

de termijn tussen de formele *aanvraag* van de burger (die volgt op de afronding van het onderzoek) bij de gemeente voor maatschappelijke ondersteuning en de beslissing van de gemeente daarop in de vorm van een *beschikking*;

de termijn waarbinnen vervolgens de ondersteuning start, of met andere woorden: de termijn tussen het afgeven van de beschikking en de ingangsdatum van de *verstrekking* van de maatschappelijke ondersteuning aan de burger.

Gemeenten hebben na een melding van een burger zes weken de tijd om het wettelijk vereiste onderzoek te doen naar wat passende maatschappelijke ondersteuning is voor de burger.¹² Na het onderzoek kan de burger een aanvraag voor ondersteuning doen bij de gemeente, waarbij het college binnen twee weken moet beslissen in de vorm van een beschikking.¹³ Het college heeft zonder individuele afspraken met de burger geen mogelijkheid om de termijn van zes weken te verlengen. Bij de aanvraag geldt een wettelijke maximale termijn van twee weken en het kader van artikel 4.14 van de Algemene wet bestuursrecht.¹⁴ Uiteindelijk zal het college een dwangsom moeten betalen als niet wordt beslist.

Bij de melding van de burger bij de gemeente, bij het onderzoek en/of bij de beschikking kan de gemeente de burger ook (deels) verwijzen naar een voorliggende algemene voorziening voor huishoudelijke hulp. Die algemene voorziening dient dan wel daadwerkelijk toegankelijk en beschikbaar te zijn. Als de burger recht heeft op maatschappelijke ondersteuning (zoals dat is vastgelegd in de beschikking) betekent dat niet dat de hulp per direct beschikbaar moet zijn. De ingangsdatum van de verstrekking van de maatschappelijke ondersteuning is onderdeel van de beslissing van het college en is daarmee dus onderdeel van de beleidsruimte van het college. Daartegen staat rechtsbescherming open voor burgers. De beleidsvrijheid van gemeenten behelst ook dat gemeenten – bij de feitelijke verstrekking van de maatschappelijke ondersteuning – bepaalde (groepen) burgers prioriteit kunnen geven boven andere (groepen) burgers op basis van de spoedeisendheid of de urgentie van de ondersteuningsvraag.

Verder kan een cliënt ervoor kiezen zelf met een persoonsgebonden budget (pgb) de ondersteuning in te kopen; hier zijn voorwaarden aan verbonden. Een cliënt moet bijvoorbeeld in staat zijn een dergelijk budget te beheren of hiervoor een vertegenwoordiger aanstellen. Overigens hebben pgb-houders met dezelfde krappe arbeidsmarkt te maken.

Het uitbreiden van de bovengenoemde mogelijkheden kan alleen via een wetsaanpassing.

Vraag 9

Welke andere oplossingen zijn er voor mensen die nu op een wachtlijst staan, maar dringend huishoudelijke hulp nodig hebben?

¹² Zie artikel 2.3.2, eerste en negende lid, Wmo 2015.

¹³ Zie artikel 2.3.6, tweede lid, Wmo 2015.

¹⁴ Zie verder Kamerstuk 33 841, nr. 64.

Antwoord 9

Allereerst is het goed om dit kenbaar te maken bij de gemeente. Als het thuis niet meer lukt met bijvoorbeeld mantelzorg, zijn tijdelijke oplossingen zoals respijtzorg mogelijk. Gemeenten kunnen de situatie op individueel casusniveau opnieuw bekijken als daar aanleiding toe is (bijv. bij verslechterde gezondheidstoestand, wegvallen mantelzorg of toegenomen zorgbehoefte), en bekijken wat er nog meer mogelijk is om voldoende aanbieders te betrekken. Wat met deze opties kan worden bereikt is vanzelfsprekend niet onbegrensd.